

lets over den alphabetischen catalogus

<https://hdl.handle.net/1874/237202>

mm 14153

Writ 103-296

IETS OVER DEN ALPHABETISCHEN
CATALOGUS.

De onderbibliothecaris van de Stedelijke Boekery te Verona, de priester Ignazio Zenti gaf in 't vorige jaar een handleiding uit voor het vervaardigen van den alphabetischen catalogus van openbare bibliotheken, onder den titel: „Elementi di Bibliografia ossia „Regole per la compilazione del Catalogo Alfabetico „di una pubblica biblioteca”, XI en 59 bladz. 8°. Ik leerde het kennen uit een gunstig oordeel daarover uitgebracht door Petzholdt in zijn Anzeiger, N°. 128 van 1873; het ligt thans voor mij om er iets uit mede te deelen in dit tijdschrift.

Italië heeft behoefte aan goede bibliothecarissen, zooals mij meer dan eens in verschillende steden is gebleken; geen wonder dat Tommaso Gar, de schrijver van de „Lezioni di Bibliologia” — op welk boek ik vroeger de aandacht vestigde (Weekbl. v. Hooger Onderw. 1868, N°. 15) — den wensch uitsprak dat er in het nieuwe groote Italiaansche vaderland van regeeringswege een Normalschool voor bibliotheekwetenschap zou worden opgericht. Het kan ons echter niet verwonderen, dat de Italiaansche regeering hieraan geen gevolg heeft gegeven, er zijn daar te lande nog veel gewichtiger zaken te regelen. Om hieraan eenigermate te gemoet te komen, besloot de heer Zenti,

de regels op te stellen voor het vervaardigen van een catalogus en wel vooreerst voor den alphabetischen catalogus van een openbare boekerij. Hij is leerling van wijlen Cesare Cavattoni, den stadsbibliothecaris, die mij voor eenige jaren rondleidde in zijne toen verbouwde bibliotheek en mij de talrijke incunabelen vertoonde, waarop Verona trotsch is; ik hield mij toen aldaar op om op de kapittelbibliotheek eenige bladen van het palimpsest-handschrift, waarin ook de Gaius bewaard is, na te zien.

Dit boekje is een handleiding en is, zooals de schrijver opgeeft, geschreven voor hen, die het vak van boekbeschrijving nog niet behoorlijk beoefend hebben. Bronnen en autoriteiten heeft hij niet opgesomd, die waren ook niet noodig; tamelijk beknopt heeft hij alles tot 12 regels saamgetrokken, die hij in 36 paragrafen uitwerkt, welke te zamen een goed geheel uitmaken. Ik geloof dan ook, dat dit boekje in Italië veel nut kan doen, en menig beambte, die minder om zijne ervaring en kennis als om andere redenen aan een bibliotheek is geplaatst, op den goeden weg kan helpen. Een andere vraag is het, of de voorschriften voor den alphabetischen catalogus zoozeer verschillen van die voor den wetenschappelijken of vak-catalogus, en voor den standcatalogus, dat men 36 paragrafen daarvoor opstelt, want van de 12 regels geldt eigenlijk alleen de laatste, die over de „Rangschikking der bladen” handelt, voor den alphabetischen catalogus. Al de voorgaande regels gelden gelijkelijk voor de twee andere catalogi, die ik noemde; de lezer oordeele zelf. I. Over de bladen, inhoud en

taal. II. Over de namen der schrijvers. III. Over hunne voornamen. IV. Over de schrijvers met valsche namen. V. Over de naamlooze werken. VI. Over de veelnamige werken, d. i. de werken die door meer dan één schrijver zijn opgesteld. VII. Over de titels der werken. VIII. Over de druk-teekens, d. i. uitgever, drukker, plaats en jaar. IX. Over het formaat. X. Over buitengewone aantekeningen. XI. Over de verwijzingen.

Hieruit volgt, dat de schrijver zich zonder reden verwonderde, dat er niet afzonderlijk over het maken van alphabetische catalogi was geschreven; hij heeft dus even als zijne voorgangers regels opgesteld, die zoowel voor dezen als voor den vak- en standcatalogus gelden. Het is alleen de alphabetische volgorde der bladen, die het kenmerkende onderscheid maakt; worden zij naar de vakken wetenschappelijk achter elkaar gelegd, of volgens de orde, waarin de boeken in de kast staan, dan ontstaan de twee andere catalogi. Blijkbaar heeft onze onderbibliothecaris er tegen opgezien regels te geven voor den systematischen catalogus, dit alleen ontbreekt aan zijn boekje; terwijl de regels voor den standcatalogus zoo eenvoudig zijn, dat zij haast niet onder woorden behoeven gebracht te worden.

Onze Veronees is een man van praktijk; de vrucht van de lessen en de ondervinding van zijn overleden chef heeft hij in zijne handleiding neergelegd; een en ander draagt de blijken dat hij aan een kleine bibliotheek en aan een Italiaansche bibliotheek werkzaam is, waarvan hij het daar met goed gevolg ge-

bruikte stelsel aanraadt. Vandaar eenige gapingen, welke mij bij het lezen zijn voorgekomen, terwijl ik in sommige punten het stelsel verkies, dat aan de Leidsche bibliotheek na verschillende proeven het deugdelijkst is bevonden.

Hij wil de blaadjes waarop de titels geschreven worden, 12 duim hoog en 7 duim breed hebben, waarvan de bovenste helft beschreven wordt; de bakjes zijn elk 7 duim breed en lang, en 14 duim diep. Het gevaar dat het publiek de volgorde der blaadjes, waar zooveel op aankomt, in de war brengt, is bij mij zoo overwegend, dat ik onze blaadjes van 10 duim hoog en 19 duim breed beter vind, want deze kunnen dan tot boekjes worden vereenigd door middel van een stevig koordje, welke boekjes dan ééns in 't jaar bv. worden losgemaakt om de bijgekomen titels er tusschen in te voegen.

Niet gelukkig drukt hij zich uit in § 3, waar hij de titels van boeken in vreemde talen, daarin wil laten schrijven zoover het bibliotheeksreglement de kennis daarvan aan den ambtenaar voorschrijft, die den catalogus maakt en bijhoudt; alle overige titels wil hij laten overzetten in de landstaal. Mij dunkt, niet de taalkennis van den ambtenaar moet maatstaf zijn, want dikwerf zal het geval zich voordoen, dat deze minder ervaren is in een of andere taal dan de geleerde, die de bibliotheekboeken raadpleegt. Veel beter is dus de regel, dat de titel van elk boek worde opgeschreven in de taal van het werk, behalve voor de Oostersche, Nieuw-Grieksche, Russische en dergelijken, die niet met Romeinsche en Gothische letters

zijn gedrukt en wanneer zij geen vertaalden titel hebben.

Hieruit volgt dat behalve de plaatsing van *ä* tus-
schen *ad* en *af* enz., en de Spaansche *n* met het
streepje aan *gn* gelijkgesteld, de Noordsche *l* met het
streepje en de *a* met de *o* er boven en eenige der-
gelijke moeten vastgesteld worden.

Zenti wil verder de Latijnsche schrijvers op hun
geslachtsnaam brengen § 5; ik zou hierin het oude
gebruik volgende, juist de door hem gegevene voor-
beelden anders plaatsen, d. i. Cicero niet op *Tullius*
en Juvenalis niet op *Junius* zetten.

In § 6 geeft hij de personen op, wier werken op
hunne voornamen geplaatst worden, als vorsten en
heiligen: onze priëster vergeet daarbij te noemen de
Joodsche rabbis en Oosterlingen.

Onder de regels voor de voornamen § 8 zou ik
nog wenschen op te nemen een voorschrift omtrent
de verkorting, C. kan Christiaan, Christoffel enz. be-
teekenen; een tabel van de aangenomen verkortin-
gen zou ik bepaald verlangen, men heeft daar dik-
werf genoeg van.

Bij de anoniemen had hij in § 14 of 15 ook die
schrijvers kunnen opnemen, wier voorletters alleen
op den titel zijn vermeld, en had hij daarvoor een
bepaalde regel moeten geven, daar ze in sommige
catalogi op die voorletters geplaatst worden, terwijl
anderen ze gelijkstellen aan de naamloozen.

De leer in § 21 van drukfouten in den titel niet
over te schrijven zou ik liever niet volgen; een aan-
wijzing van zulke onnauwkeurigheden kan nuttig zijn.

Het tusschen haakjes bijvoegen op het blaadje wat in den titel onvolledig is opgegeven, § 22, keur ik goed; alleen wil ik de opmerking maken, dat men [] bezige, daar de ronde haakjes reeds op meer dan één titel voorkomen.

Overigens had onze Veronees wel zoo goed gehandeld, als hij in deze § de regels had aangegeven voor boeken zonder titel; de incunabelen en oude drukken, waaraan juist zijne boekerij zoo rijk is, hadden hem wel uit dien hoofde afzonderlijke voorschriften in de pen mogen geven.

In § 23 zijn de regels betreffende het drukjaar vervat; Zenti dacht daarbij niet aan de Arabische jaartelling, noch aan die der eerste Fransche republiek, in beide gevallen moet toch het gewone jaar er tusschen haakjes bijgevoegd worden. Evenmin dacht hij aan 't geval van meer dan een plaats van uitgave, die ongelukkige gewoonte van hier te lande in de vorige eeuw.

Ik maak bezwaar tegen zijn voorschrift in § 26, ik heb niets tegen het opnemen van het getal bladzijden of kolommen der boeken; als de boekverkoopters zoo ver gaan, kan het ook geveerd worden van de bibliothecarissen, maar juist daarom ben ik tegen de vereenvoudiging door Zenti voorgesteld om bv. te schrijven „5 vol. van 350 pag. ongeveer elk”, in geval 't eene deel veel van 't andere verschilt.

Vreemd mag 't genoemd worden, dat Zenti in § 27 over de formaten sprekende, zwijgt over het *groot* quarto en *groot* octavo formaat, hetgeen toch wel dient vermeld te worden.

Eene kleinigheid nog betreffende de volgorde der boeken van denzelfden schrijver; in § 35 schrijft hij voor ze te schikken in dezelfde orde waarin op de bibliotheek de vakken geschikt zijn. Eenvoudiger is dunkt mij, deze titels in chronologische orde te laten volgen; de bezoeker der bibliotheek mag niet gerekend worden het stelsel te kennen waarnaar de verzameling is ingedeeld.

Ten slotte moet ik nog de opmerking maken, dat hij iets had moeten zeggen over meer dan één druk van hetzelfde werk, dat met *Id. liber* enz. op hetzelfde blad kan worden omschreven; terwijl van dezen practicus verwacht kon worden eenig voorschrift omtrent het aanteekenen van deelen of vervolgen van nog niet geheel verschenen werken; het publiek dat de boekerij bezoekt en de bibliothecaris zelf heeft belang bij de aanteekening daarvan in den catalogus, en daar dit punt verschillend wordt opgevat door sommigen, had het niet met stilzwijgen mogen voorbijgegaan zijn.

Leiden, 9 Juli 1873.

W. N. DU RIEU.